

Kovárník, Jaromír

Výbava mohylového hrobu z Tulešic, okres Znojmo

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1983, vol. 32, iss. E28, pp. 289-291

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109327>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

nen Träne vertreten. In der plastischen Ausschmückung überwiegen entwickelte Vorsprünge. Von den keramischen Klassen sind Töpfe, Fußschüsseln und Becher vertreten. Interessant ist der Fund eines Torsos, der eine Frauenplastik darstellt. In der Ausfüllung der Objekte sind geschliffene und gespaltene Industrie vertreten. Es kamen auch beinerne Pfiemen vor.

Bemerkenswert war das Objekt Nr. 3, auf dessen Boden es zwei Vertiefungen gab, die voneinander durch einen absichtlich geschaffenen kleinen Damm getrennt waren. Das Objekt hatte einen kreisförmigen Grundriß, wobei er sich dem Boden zu konisch erweiterte. In seiner Ausfüllung befand sich übliches Material der MBK-Kultur. In der Letzten, u. zw. in der Ascheschicht, in unmittelbarer Nähe beider Vertiefungen, wurden vier Stück nicht ausgebrannte keramische Mischung gefunden. Sie waren zylinderförmig. Weitere Funde nicht ausgebrannter keramischer Mischung wurden auch auf dem Boden des Objektes Nr. 1 derselben Kultur festgestellt.

Nach der Herrichtung des Bodens des Objektes Nr. 1 und vor allem des Objektes Nr. 3 kann vorausgesetzt werden, daß sie eine Produktionsfunktion innehatten.

Durch die Grabungen wurden auch ein Objekt der Glockenbecherkultur, weitere Objekte aus der Bronzezeit und slawische Skelettgräber beschädigt. In der Ausstattung von ihnen befand sich ein eisernes Messer. Beim linken Bein des Verstorbenen ist ein topfförmiges Gefäß gefunden worden.

Übersetzt von Otto Hájek

VÝBAVA MOHYLOVÉHO HROBU Z TULEŠIC, OKRES ZNOJMO

Zajímavým nálezem z Moravskokrumlovska je inventář porušené mohyly z Tulešic. Nález byl sice již citován v odborné literatuře,¹ avšak zaslouží si opětovného popsání.

Při odstraňování ornice nad kamenolomem v Tulešicích byla v roce 1957 zničena pravěká mohyla. Nálezy přešly do rukou pana Cigánka, ředitele školy, který je odevzdal správci muzea v Moravském Krumlově Josefu Kaufmanovi. Zlatý závěsek však měl několik let sám nálezce J. Trascher z Vémyslic, od kterého jej do sbírek muzea získal opět jeho ředitel J. Kaufman.²

Popis nálezů

Zlatý závěsek se zesílenými konci (i. č. 1) je na obou stranách oblouku zdoben celkem dvanácti trojúhelníky (tab. XXVI: 4a, b), které jsou řafovány. Počet rytých vlasových linií v jednotlivých trojúhelníkových kolísá od osmi do čtrnácti. Zlatý závěsek byl odlit. Při popisu uvedeného předmětu je však poněkud složitější jeho typologické zařazení. V. Furmánek uvádí ve své studii pět typů závěsků; terčovitě, srdcovitě, měsíčkovitě, nálevkovitě a listovitě.³ Podle tvaru lze závěsek z Tulešic přiřadit k jednoduchým srdcovitým otevřeným závěskům. Ozdoba má jasně žlutou barvu. Její poměrně vysoká ryzost i barevný tón nasvědčují tomu, že k jejímu zhotovení bylo použito pravděpodobně rýžovnické zlato o menším obsahu stříbra. Stříbro se ze zlata vyloučilo během větrání a pohybem ve vodním toku. Vydolované zlato má oproti rýžovnickému menší ryzost

¹ V. Podborský – V. Vildomec, *Pravěk Znojemska*, Brno 1972, 92; V. Furmánek, *Bronzová industrie středodunajské mohylové kultury na Moravě*, S1A, XXI—1, 1973, 88.

² Inventární kniha č. 1, JMM Moravský Krumlov, 1.

³ V. Furmánek, op. cit., 125—127.

(asi 0,500–0,750) a je zbarveno do žlutozeleného odstínu. Hmotnost zlatého závěsku činí 11,5 g. Maximální šířka oblouku popisovaného předmětu je asi 4,1 cm a výška 3,1 cm.

Miniaturní soudkovitá nádobka (i. č. 2) je zhotovena z plavené keramické směsi. Byla vypálena v oxidačně redukčním prostředí, a proto má světlečervený povrch. Profiline výduti je oblá, přičemž plece i spodek nádobky jsou klenuté (tab. XXVI: 3). Nádobka byla na povrchu vyhlazena. Průměr okraje je 1,65 cm, u výduti 3,30 cm a u dna 1,65 cm. Celková výška nádobky činí 3,55 cm. Maximální tloušťka stěny dosahuje 0,80 cm.

Bronzová sekerka (i. č. 3) má patinovaný povrch. Místy je však patina poškozena. Na předmětu lze sledovat stopy po vykovávání, které mělo zaretušovat nedostatky vzniklé při odlévání nástroje. V našem případě jde o sekeru se schůdkem, který má srdčitý tvar. Ostří je vějířovité a tyl se poněkud zužuje (tab. XXVI: 5). Její délka je 15 cm, šířka 4,7 cm a tloušťka 2,1 cm.

Mezi nálezy byl dále zastoupen deformovaný bronzový tyčinkovitý náramek, s největší pravděpodobností kruhového průřezu (tab. XXVI: 1). Pouze na dvou místech má zachovanou patinu, na níž je torzo výzdoby. Délka rozvinutého náramku (i. č. 4) je asi 15,3 cm.

Posledním dochovaným předmětem tulešického nálezu je přeslen (i. č. 5). Má tvar komolého kužele (tab. XXVI: 2). Spodní základna má průměr 1,95 cm a horní 1,45 cm. Výška činí 1,35 cm. Otvor má průměr 0,60 cm. Ke zhotovení uvedeného artefaktu bylo použito velmi měkkého nerostu — mastku.

Popisovaný soubor nálezů náleží do střední doby bronzové lidu středodunajské mohylové kultury. Inventář porušeného mohylového hrobu neumožňuje určit jeho přesné chronologické postavení. Sekera se srdčítým schůdkem je přechodnou variantou mezi typy seker s postranními lištami a sekerami se spojenými laloky. Nález bronzového náramku z tenké tyčinky o kruhovém průřezu rovněž není charakteristickým předmětem pro datování. Náramky této varianty se vyskytují i v mladší době bronzové. V bronzové industrii středodunajské mohylové kultury z Moravy jsou tulešickému nálezu nejbližší náramky ze Sivic a Němčic nad Hanou, které jsou datovány do BC.⁴ V náleзовém celku je zvláštností zlatý závěsek, zejména pro zajímavý tvar i použití drahého kovu.

Milodary hrobu z Tulešic byly datovány do stupně BC.⁵ Z katastru obce však pochází ojedinělý exemplář tyčinkovitého náramku o kruhovém průřezu, který má plastickou výzdobu. Je analogický jedněm z nejstarších středobronzových náramků kruhového průřezu s pečetítkovitě rozšířenými konci z rozrušených hrobů ze Znojma. U většiny bronzových předmětů středodunajské mohylové kultury z Moravy není ale prozatím možné rozlišit náhlí stupně BB₂ a BC₁.⁶ Datování nálezů z Tulešic by se však změnilo (BB), jestliže by se prokázalo, že zlatý závěsek je vlastně jen deformovanou náušnicí sibiňského typu, které se mohou vyskytnout již na přelomu starší a střední doby bronzové.

Jaromír Kovárník

DAS INVENTAR DES HÜGELGRABES AUS TULEŠICE, KREIS ZNOJMO

Bei der Beseitigung des Ackerbodens oberhalb des Steinbruches in Tulešice, Kreis Znojmo, wurde in Jahre 1959 ein urzeitliches Hügelgrab zerstört. Das daraus gewonnene Material übernahm der Schuldirektor Herr Cigánek, der eine Bronzeaxt, eine

⁴ *Tyž.* op. cit., 121, obr. 39: 7,9–11; obr. 42: 10.

⁵ *V. Podborský—V. Vildomec*, op. cit., 222.

⁶ *V. Furmánek*, op. cit., 127.

Bronzenadel, ein kleines, faßartiges Gefäß und eine Spindelrolle dem Verwalter des Museums in Moravský Krumlov, Josef Kaufman, übergab. Ein Goldanhängsel war zuerst im Besitz des Finders Josef Trascher. Erst nach mehr als zehn Jahren wurde es wieder von Josef Kaufman für die Sammlungen des Museums gewonnen.

Der Inhalt des beschädigten Grabes kann in die mittlere Bronzezeit (BC — mitteleuropäische Hügelgräberkultur) datiert werden.

Übersetzt von Otto Hájek

PRÍSPEVOK K VYSTIHNUTIU NIEKTORÝCH SÍDLISKOVÝCH ZÁKONITOSTÍ V MLADŠEJ DOBE BRONZOVEJ

Organizácia práce a života si už na osadách najstarších roľníckych civilizácií vyžadovala viditeľne oddeliť svet živých od sveta mŕtvych. Je všeobecne známe, že táto základná, vo svojich koreňoch ako materialistická tak aj idealistická tendencia viedla — v súlade s celkovým charakterom dosiahnutého vývoja — v niektorých včasnodejinných obdobiach k budovaniu neprirodzene nákladných, prepriato prepychových hrobov, hrobiek a mohylových útvarov nad nimi, čím nastala akoby jednostranná prevaha iracionálna nad racionálnom, sveta mŕtvych nad svetom živých. Stačí tu spomenúť kráľovské hrobky z Uru, posvätný hrobový komplex v Mykénach, nákladný kult mŕtvych v starovekej Číne a ako najpriliehavejší príklad charakter niektorých civilizácií, ktoré všestranne poznačil, ba v istom zmysle i udržoval kult mŕtvych počas celých tisícročí, ako tomu bolo napr. vo vyhranenej podobe v starom Egypte. Spomenuté úsilie v odlišných a skromnejších formách sa vynára počnúc vznikom pravidelnejšieho pochovávaní aj v pravekých dejinách Európy a jeho sledovanie môže nepriamo osvetliť aj isté zákonitosti — v každom období nepochybne viacej alebo menej odlišné — pokiaľ ide tiež o celkovú organizáciu spoločenského i hospodárskeho života.

Úsilie fakticky i symbolicky oddeliť svet význačných mŕtvych, za života náčelníkov-velkňazov, po smrti herosov-polobohov, od sveta živých, s ktorými mali zostať v myšlienkovom i viditeľnom vzťahu, viedla v mladšej dobe bronzovej na juhozápadnom Slovensku k budovaniu veľkých, väčšinou osamotených stojacích mohýl.¹ O ich význame zo spoločenskej stránky sa už dávnejšie uvažovalo v tom zmysle, že sú dokladmi počiatočného štádia tzv. vojenskej demokracie v podmienkach mladšej doby bronzovej (BD/HA).² Kultúrne ide o zriedkavé mohyly velatického a predbežne značne početnejšie analogické objekty čačianskeho ľudu.³ Po výskume ôsmich a po obhliadke ďalších čačian-

¹ J. Paulík, K významu mohýl z mladšej doby bronzovej v pravekom vývoji Slovenska, SIA XXII, 1961, 73 ad.

² Ten istý, op. cit., 77.

³ Táto skutočnosť bezprostredne súvisela s dôležitou zložkou pohrebného rítu: v mohylách velatického ľudu sa po spalovaní na mieste vyhlbovali do zeme veľké hrobové komory, do ktorých sa časom zrútila značná časť kubatúry samej mohyly